

Katsauksia

Daniel Jusleniuksen suomenkielinen kirje vuodelta 1741

Upsalan yliopiston kirjastossa säilytetyn Johan Ihren käsikirjoituskokoelman n:o 197

Maisteri Annamari Sarajas on äskettäin tavannut maineikkaan kielen-
tutkijan Johan Ihren (1707—1780)
paperien joukosta Daniel Jusleniuksen
v. 1741 kirjoittaman suomenkielisen
kirjeen, jonka olemassaolosta ei aina-
kaan meikäläisten tutkijain keskuu-
dessa ole ollut tietoa. Kirje on vastaus
Jusleniuksen saamaan tiedusteluun,
mutta sen vastaanottajasta ei ole on-
nistuttu saamaan lopullista varmuutta
(on ajateltu, että »kreivi ja kenraali-
adjutantti» tarkoittaisi noihin aikoi-
hin Suomessa toimineen ylipäällikön,
kreivi Charles Emil Lewenhauptin sa-
mannimistä, tuolloin 20-vuotiaasta poi-
kaa, joka hattujen sodassa toimi isänsä
yliadjutanttina, vaikka hänen nuor-
ruutensa paneekin epäilemään tätä
tulkintaa). Jusleniuksen kirjeen tekee
mielenkiintoiseksi ennen kaikkea sen
kieli: emmehän tunne varsinaisesti
muuta Jusleniuksen suomeksi sepittä-

mää kuin hänen Skarassa 1745 alle-
kirjoittamansa Svebiliuksen katkis-
muksen esipuheen. Lukija toteaa kir-
jeen kielen jäyhäksi ja selkeäksi, ver-
raten puhtaaksi. Myös siitä saatavat
viittaukset Jusleniuksen sanakirjan
valmistelujen tuolloiseen vaiheeseen
merkitsevät tutkimuksellemme arvo-
kasta tiedon lisää: sanakirjan käsikir-
joituksesta puuttuivat marraskuussa
1741 vielä hakumuotoja täydentävät
taivutusviitteet — Juslenius puhuu sa-
nojen »taittamisesta» —, minkä lisäksi
tekijä valittaa, ettei hän ollut löytänyt
teokselleen sopivaa puhtaaksikirjoitta-
jaa. Kun Sana-Lugun Coetuksen esi-
puhe on päivätty elokuun 15:ntenä
1744, on nämä työt voitu suorittaa
vuosina 1742 ja 1743 sekä 1744-vuo-
den alkupuoliskon kuluessa. Olisiko
Juslenius itse maanpaossa ollessaan ja
ennen Skaran piispaksi tuloaan kir-
joittanut teoksensa puhtaaksi?

Corkias Wapasuoinen ja Herr Greiwi ja General-
Adjutantti.

Cahtalainen ihastus on minulla teidän Greiwi- / lisen Herraudenne aiwan cunniotetta-
wast kir- / joituxesta: yxi, että teidän Herraudenne tahto / minua köyhää Suomalaista
muista; toinen, / että niin corkias wapasuoinen Herra Ruotzista / mielisty tämän raa-
dollisen ja häwinnen maan / ylöncaztottua kieldä oppiman, ja on tosin ih- / mellinen, jos
Herr Greiwi sillä wähhällä ajalla / cuin hän Suomesa ollut on, on niin paljo meidän / cowaa
puhettamme käsittänyt. Ei se olis mi- / nulle wähhin ilo, jos minä sijnä asia taidaisin / Tei-
dän Greiwillistä Herrauttanne palwella / jonga tähden minä mielelläni annaisin Herr /

Corkias Wapasuoinen Herr Greiwi ja General-Adjutantti

Cahtalainen ihastus on minulla teidän Greiwi- / lisen Herraudenne aiwan cunniotetta-
wast kir- / joituxesta: yxi, että teidän Herraudenne tahto / minua köyhää Suomalaista
muista; toinen, / että niin corkias wapasuoinen Herra Ruotzista / mielisty tämän raa-
dollisen ja häwinnen maan / ylöncaztottua kieldä oppiman, ja on tosin ih- / mellinen, jos
Herr Greiwi sillä wähhällä ajalla / cuin hän Suomesa ollut on, on niin paljo meidän / cowaa
puhettamme käsittänyt. Ei se olis mi- / nulle wähhin ilo, jos minä sijnä asia taidaisin / Tei-
dän Greiwillistä Herrauttanne palwella / jonga tähden minä mielelläni annaisin Herr /

Jonsson suosioxi uloskirjoitta, jos täällä olis
 kukaan vähempää ja viisaa kirjoittajaa kuin sen
 taida taidaisi. En minä ole vielä löytänyt / sitä
 kuin on taitanut puhtaxi kirjoitta minun /
 Lexicotani eli Sanakirjaani, engä tiedä vielä /
 cosca ja misä minä sen löytänen. Lexicosa /
 owat ainoastans taittamattomat sanat kuin pikem- /
 min opituxi tulnevat; mutta suurempi /
 työ ja / taito tarwitan oikein taitaman sanoja, että /
 ne puhexi yhteen sopsit, joca tieto /
 Grammati- / casta saavutettaman pitä. ja löytän /
 Turusa / Bartholdi Vhael Grammatica Fennica /
 siihen / asiaan juuri tarpellinen; semmengin jos muu- /
 tamat lisännyxet minulda tygö tulewat. /
 Andacon sijs Herr Greiwi minulle andexi, etten /
 minä sijnä anotusa asiassa taida händä /
 vielä / palwella, sen mahdottomuden tähden: mutta /
 jos / Jumala rauhasa meidän asua annais, ja minä /
 löydäisin joncun joca sen waiwaloisen työn /
 päällensä ottais, nijn wisua, ja ylitzen caickein /
 muiden kielden waarin otettapa sadan arkin /
 työtä täyttäxensä, tahdon minä caikella ahke- /

Greiwin suosioxi uloskirjoitta, jos täällä olis / nijn caumista ja wisua kirjoittajaa kuin sen /
 tehdä taidaisi. En minä ole vielä löytänyt / sitä kuin on taitanut puhtaxi kirjoitta minun /
 Lexicotani eli Sanakirjaani, engä tiedä vielä / cosca ja misä minä sen löytänen. Lexicosa /
 owat ainoastans taittamattomat sanat kuin pikem- / min opituxi tulnevat; mutta suurempi /
 työ ja / taito tarwitan oikein taitaman sanoja, että / ne puhexi yhteen sopsit, joca tieto /
 Grammati- / casta saavutettaman pitä. ja löytän / Turusa / Bartholdi Vhael Grammatica /
 Fennica / siihen / asiaan juuri tarpellinen; semmengin jos muu- / tamat lisännyxet minulda /
 tygö tulewat. / Andacon sijs Herr Greiwi minulle andexi, etten / minä sijnä anotusa asiassa /
 taida händä vielä / palwella, sen mahdottomuden tähden: mutta / jos / Jumala rauhasa /
 meidän asua annais, ja minä / löydäisin joncun joca sen waiwaloisen työn / päällensä ottais, /
 nijn wisua, ja ylitzen caickein / muiden kielden waarin otettapa sadan arkin / työtä täyttä- /
 xensä, tahdon minä caikella ahke- /

radella parain. uulustella, sitten kuin minä saan
 hänen ensin puhtaxi kirjoitetuxi: sillä
 tähden minä sitä olen ruwennut cocoman / että muutkin näkisit, ettei meidän kie-
 lemme / olen nijn huono, kuin se huonona pidetän.
 Olcon Jumala meidän canssamme, ja tukecon
 myös Herr Grewiä armollansa! toivoitta / sydäimestä, suuren pitämisen canssa, /
 Corkiasti Wapasucuisen Herr Grewin ja General-Adjutantin
 Daniel Juslenius Jr.

Borgosta, 13. Marraskuina,
 Vuonna 1741.

Cuuliaisin palwolta
 Daniel Juslenius Jr.

rudella perän cuulustella, sitten kuin minä saan hänen ensin puhtaxi kirjoitetuxi: sillä
 sen- / tähden minä sitä olen ruwennut cocoman / että muutkin näkisit, ettei meidän kie-
 lemme / olen nijn huono, kuin se huonona pidetän. / Olcon Jumala meidän canssamme, ja
 tukecon / myös Herr Grewiä armollansa! toivoitta / sydäimestä, suuren pitämisen canssa, /
 Corkiasti Wapasucuisen Herr Grewin ja General-Adjutantin
 Daniel Juslenius Jr.

Cuuliaisin palwolta
 Daniel Juslenius Jr.